

Kapitola 3. Marie

Základní informace

Základní informace	Vyplní autor/tvůrce
Název	Kapitola 3. – Marie
Autoři	
Vzdělávací obor	Výchova k občanství
Stupeň vzdělávání	II. stupeň ZŠ / adekvátní ročníky víceletých gymnázií
Úroveň OVU	Splněno
	CAS-VKO-001-ZV9-003 Rozpozná předsudky a stereotypy v komunikaci a jednání a zaujímá k nim kritický přístup.
	Na cestě
	KOB-RES-000-ZV9-001 Projevuje ohleduplný, citlivý a podporující přístup k živým jedincům, přírodě a světu jako celku.
	KOB-ODP-000-ZV9-001 Přebírá odpovědnost za věci okolo sebe a za možné dopady svých rozhodnutí vůči ostatním a okolí.
	CAS-VKO-003-ZV9-014
	Rozhoduje v modelových situacích o řešení životních potřeb s ohledem na rodinný a osobní rozpočet.
Anotace	Výuková kapitola se věnuje bariérám na realitním trhu a sociální diskriminaci při hledání důstojného ubytování. Sleduje situaci Marie a její rodiny, která čelí specifickým překážkám kvůli své etnicitě a sociálnímu statusu. Žáci a žákyně konfrontují své představy s reálnými daty o bydlení a analyzují tísnivé podmínky v ubytovnách spojené s obchodem s chudobou. Metodika rozvíjí aktivní občanství skrze tvorbu pocitových map a návrhy na zlepšení míst, kde žijeme.
Klíčová slova	Diskriminace, šovinismus, předsudky, rasismus, segregace, stalking, nečinnost, latentní rasismus, stereotyp, diskreditace, marginalizace, identita.
Rozvíjené klíčové kompetence	KOS-EMP-000-ZV9-001 Vyrovnává se s odlišnostmi s respektem k druhým lidem.
	KOB-RES-000-ZV9-001 Projevuje ohleduplný, citlivý a podporující přístup k živým jedincům, přírodě a světu jako celku.
	KOB-ODP-000-ZV9-001 Přebírá odpovědnost za věci okolo sebe a za možné dopady svých rozhodnutí vůči ostatním a okolí.
	KOB-PCP-000-ZV9-001 Účelně uplatňuje přímou činnost svůj vliv na změny v místním či širším okolí při respektování práv a zájmů druhých.
	KRP-RPS-000-ZV9-001 Reflektuje osobní a společné problémy s ohledem na různé perspektivy navrhovaných řešení.
	PTS-000-000-ZV9-003 Rozezná postoje, stereotypy a předsudky v mediálních sděleních a navrhne možné způsoby, jak lze předcházet rizikům jejich mediálního šíření.
	KPP-ZDR-000-ZV9-001 Získává zdroje pro aktivity, které přispívají k rozvoji jeho samotného či blízkého okolí.
	KPP-REA-000-ZV9-001 Realizuje aktivity podle vlastních či skupinových postupů.
Průřezová témata	PTS-000-000-ZV9-004 Zvažuje potřeby lidí v obtížných životních situacích a navrhuje, jak posilovat rovné příležitosti a soudržnost společnosti ve svém okolí i ve světě.

Časová náročnost	90 minut (nebo dle zvolených cvičení)	
Pomůcky	PC, tablet, mobil, psací potřeby, sešit.	
Encyklopedie – relevantní hesla 	Finanční gramotnost	Dobré čtvrti vs. Špatné čtvrti
	Prostorové nerovnosti	Kumulace (vrstvení) znevýhodnění
	Sociální třída	Financializace bydlení
	Typy bydlení	

Před zavedením pracovních listů do výuky:

Předkládaná metodika ke kapitole č. 3 je koncipována jako soubor úloh, z nichž některé vyžadují dvě a více vyučovacích hodin, některé jsou koncipovány jako pouhé doplňující úlohy ke kapitole na zbytek vyučovací jednotky. Pracovní listy jsou variabilní a některé řeší i jiná témata než jenom diskriminaci a rasismus. Dotýkají se i trhu s nemovitostmi, problematiky ubytoven apod. Očekává se alespoň základní orientace vyučujících na trhu s nemovitostmi a v průměrných výdělích v dané lokalitě.

Kdy je vhodné zařadit:

Očekáváme od žactva znalosti pojmů rasismus, diskriminace, xenofobie apod. Předpokládá se základní přehled v problematice finanční gramotnosti, konkrétně v oblasti rodinných rozpočtů, fungování domácností apod.

Úloha 1

Realitní trh

Zamýšlený průběh hodin:

1. Se žactvem odehrajeme hru.
2. Žáky a žákyně následně rozdělíme do skupin a každé z nich rozdáme právě jeden z půdorysů a odpovědní tabulku.
3. Žáci a žákyně na základě svých prekonceptů vyplňují řádek odhad.
4. Žáci a žákyně vytvoří hloučky ze svých skupin po třídě. Jedna skupina po druhé prezentuje své odhady jejich konkrétního bytu.
5. Na závěr se mohou žáci a žákyně přemístit „do bytu“, který se jim líbil nejvíc. Pakliže zůstanou nějaké byty neobsazeny, vybere vyučující přiměřený počet žáků, kteří jej zpracují (i když ve skupině nezůstali). Jedná se o metodu diskusní pavučiny.
6. Žáci a žákyně přistupují k vyplnění řádku *Realita*, a to už na základě opravdových hodnot a dat z internetu.
7. Na závěr probíhá řízená diskuse.
8. Úkol e) je možno koncipovat jako vlastní projekt, a to buď samostatně, nebo ve skupinách. Za hodnotící kritéria lze považovat otázky u úlohy.

Pro vyučující:

→ List je vhodný k realizaci ve dvou vyučovacích hodinách.

Cíl úlohy:

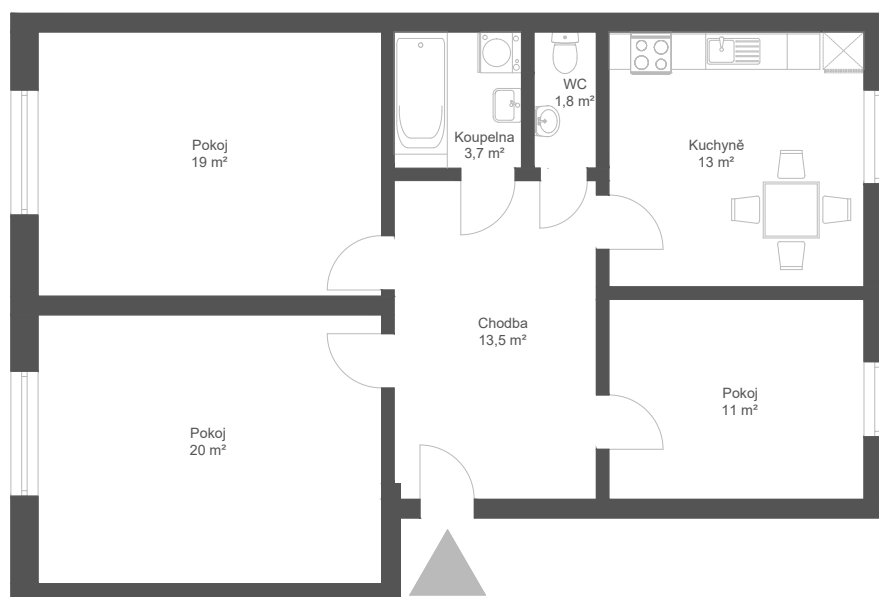
- Žák hodnotí vhodnost zadaného bytu s ohledem na počet osob, které v něm žijí.
- Žák odhaduje vlastní představu o současných problémech na trhu nájmu a komparuje ji s vyhledanou realitou.
- Žák dělá informované rozhodnutí o vhodnosti nabízeného bydlení.

A) Pracujte ve skupině s půdorysy¹ bytů, ve kterých byla Marie na prohlídce. Zhodnoťte rozložení vašeho bytu pro čtyřčlennou rodinu (otec, těhotná matka a dvě děti) na základě následujících kritérií. Odpovědi zdůvodňujte do řádku *Odhad*. Informace zatím nevyhledávejte na internetu. Řádek *Realita* nechte nevyplněný.

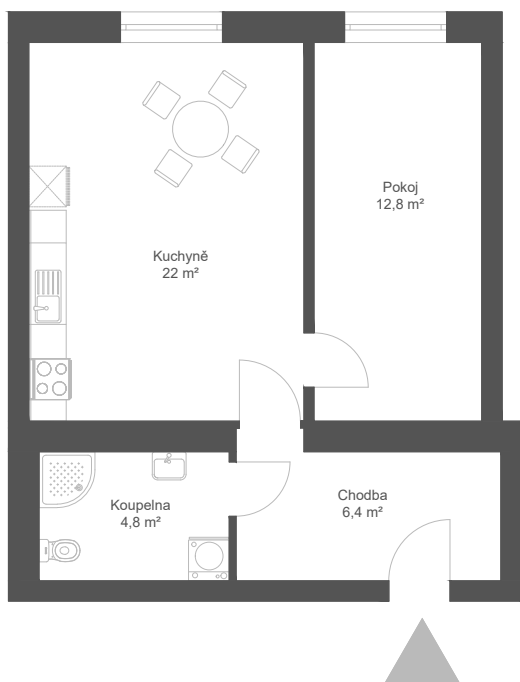
¹ Půdorys = plán budovy, místnosti nebo jiného prostoru z nadhledu, na kterém jsou zakresleny stěny, dveře, okna a další prvky.

Dispozice:	Odhad:	Realita:
Je byt vhodný pro x osob?		
Chci v takovém bytě bydlet a proč?		
Kolik takový byt měsíčně stojí?		
Kolik musím měsíčně vydělávat, abych si tento byt mohl/a dovolit?		
Co mi může pronajímatel (majitel bytu) zakázat?		
Co mi nesmí pronajímatel zakázat?		

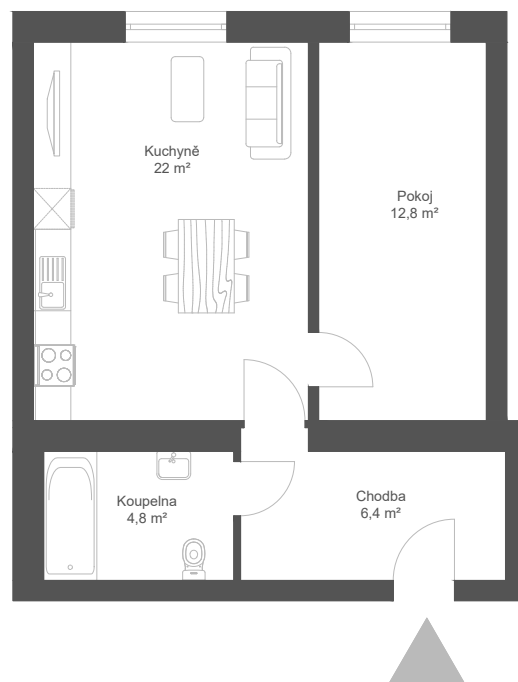
Byt 3+1
82 m²

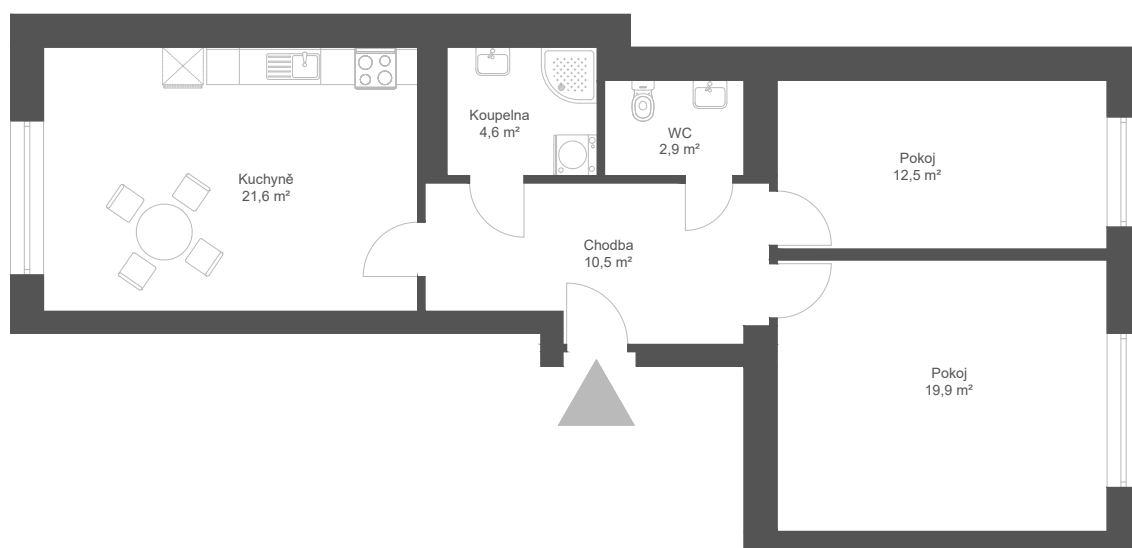
Byt 1+1
46 m²

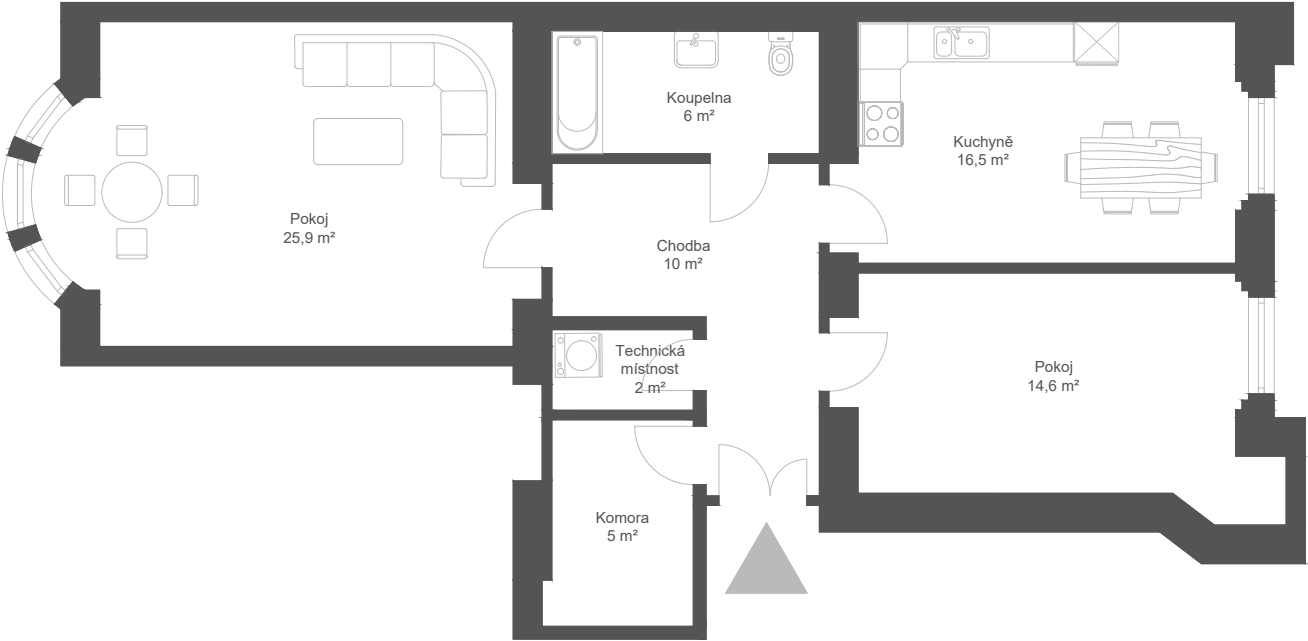
Byt 2+kk
46 m²

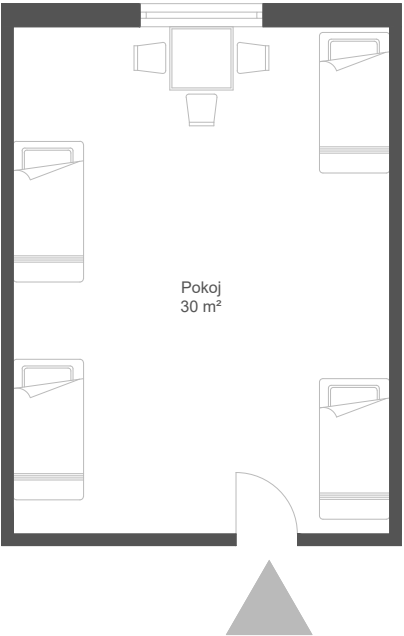
Byt 2+1
72 m²

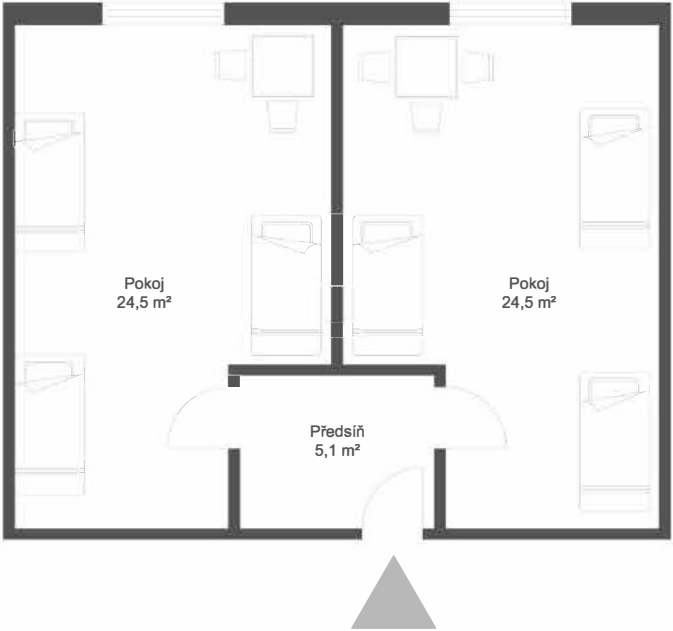
Byt 3+kk
80 m²

Ubytovna,
4lůžkový pokoj

Ubytovna,
dvoupokojová
jednotka
54,1 m²

B) Následně si stoupněte do hloučků ve třídě tak, ať mezi sebou máte dostatek prostoru. Odprezentujte váš byt včetně vašeho hodnocení podle zadaných kritérií.

- Vyměnili byste právě prezentovaný byt za ten aktuální?
- Pokud ano, přejděte neprodleně v tichosti do patřičné skupiny.

C) Posadte se do nově vytvořených skupinek. Společně zjistěte reálnou situaci na trhu s byty ve vašem městě. Používejte internet (např. weby sreality.cz apod.). Porovnejte váš odhad s realitou.

D) Diskutujte o trhu s byty se spolužáky a spolužačkami. Jaké jsou vaše závěry?

E) Volitelné: Formou koláže/malby/fotografie vytvořte projekt: *Můj dům*. Projekt bude obsahovat řešení interiéru a exteriéru. Konkrétně:

- Jak je to se sousedy?
- Jaká je v okolí příroda?
- Jaké jsou v okolí cesty?
- Jezdí k vašemu domu hromadná doprava? Jaká?
- Jaká je v okolí občanská vybavenost (hřiště, školy, obchody, ...)?

Úloha 2

Kdo najde ubytování?

Zamýšlený průběh hodiny:

1. Se žáky a žákyněmi odehrajeme hru.
2. Každému žákovi / do dvojic rozdáme úlohu se škálou šancí na získání bydlení.
3. Žáci a žákyně tuto následně vyplní podle vlastních preferencí.
4. Žáky a žákyně poté promícháme do skupin dle vlastní preference.
5. Skupiny si vzájemně sdílí své výsledky, případně je na základě diskuse upravují.
6. Na závěr vedeme řízenou diskusi, ve které žáci a žákyně svá rozhodnutí obhajují.

Pro vyučující:

→ Úloha se hodí jako doplněk do konce vyučovací hodiny, ve které proběhl herní zážitek.

Cíl úlohy:

→ Žák na základě vlastních prekonceptů posuzuje přístupnost bydlení na základě etnicity, věku a sociálního postavení.

A) Seřadte skupiny lidí podle toho, kdo má nejvyšší a kdo nejnižší šanci na nalezení ubytování. Své rozhodnutí zdůvodněte, popište například, co považujete za výhody a nevýhody daného ubytování. Platí, že 1 = nejvyšší šance, 9 = nejnižší šance.

Skupiny lidí:

etnický minoritní / romská rodina

etnický majoritní rodiny

etnický minoritní / Romka samoživitelka

majoritní matka samoživitelka

senioři

sociálně znevýhodnění

s mentálním/fyzickým/psychickým onemocněním

závislí na drogách

lidé bez domova

Úloha 3

Aktivní občan

Zamýšlený průběh hodiny:

1. Se žactvem odehrajeme hru.
2. Žáky a žákyňe rozdělíme do skupin s ohledem na znalost třídy a podpůrná opatření v ní a rozdáme jim předem připravenou slepou mapu obce/okresu.
3. Žáci a žákyňe zaznačují do mapy místa dle kritérií. Při neshodě nebo rozdílných preferencích, zaznačují všechna místa.
4. Ve skupině následně žáci a žákyňe navrhuji konkrétní řešení pro jednotlivá místa.
5. Volitelné: Žákům a žákyňám můžeme zadat, aby z řešení vytvořili vlastní projekt na bázi participativního rozpočtu. Tedy i s předpokládanou částkou na základě informací, které naleznou. Součástí je vždy záměr, popis, zdůvodnění a vizualizace. Žáci a žákyňe též mohou hledat, zda v obci, kde žijí, funguje participativní rozpočet.

Pro vyučující:

→ Úloha se hodí jako doplněk do konce vyučovací hodiny, ve které proběhl herní zážitek. Dá se však rozšířit o prvek projektové výuky.

Cíl úlohy:

→ Žák hodnotí na základě kritérií okolí místa, kde žije.

→ Žák navrhuje vlastní řešení problémových míst ve svém okolí, která vedou ke zlepšení situace.

A) Do slepé mapy místa, kde žijete, zaznačte následující místa různými barvami a číslem, které mají úkoly přiřazeny:

1. Kde se mi líbí.
2. Kde se mi nelíbí.
3. Kde bydlím.
4. Jaké zde máme dominanty.
5. Co tady mám rád*a.
6. Kde se bojím.
7. Kde se cítím bezpečně.

B) Nyní navrhnete ke každému místu, jak by bylo možné jej zlepšit, aby se vám zde žilo lépe.

Úloha 4

Bytová krize

Zamýšlený průběh hodiny:

1. Se žactvem odehrajeme hru.
2. Žákům a žákyním promítáme/vytiskneme myšlenkovou mapu (cv. A) na téma rozdílů v počtu generací, které žijí v domácnostech v současnosti a v minulosti.
3. Žáky a žákyně rozdělíme do menších skupin s ohledem na znalost třídy a podpůrná opatření v ní a rozdáme jim zadání cvičení b) rodina Robina (rodina A) a Marie (rodina B) (obě rodiny se objevují v jiných kapitolách hry).
4. Žáci a žákyně diskutují nad jednotlivými rodinnými případy a odpovídají na otázky, na závěr vybírají z nabízených možností. Svá tvrzení zdůvodňují.
5. Na závěr probíhá sdílení závěrů a diskuse.

Pro vyučující:

➔ Úloha je koncipována na jednu a půl vyučovací hodiny. První hodinu proběhne odehrání hry a část úkolu, ke kterým se bude nutné vrátit v následující hodině.

Cíl úlohy:

- ➔ Žák vyjádří představu o proměnách standardů v bydlení v minulosti a současnosti.
- ➔ Žák posuzuje problémy a výzvy spojené s bytovou krizí.

A) Kolik generací žije v současné době v domácnosti a kolik generací podle vás žilo v minulosti?

Pro vyučující:

➔ Velice zjednodušeně můžeme říct, že v historii převládal vícegenerační model. V současné době opět sledujeme postupný nárůst tohoto modelu. Žákům a žákyním zadáme, aby zdůvodňovali, proč tomu tak tehdy bylo a co k tomu vede lidi dnes (tehdy žádné školky, domovy důchodců, málo financí, tradice, ...).

Minulost

Současnost

B) Na modelových situacích diskutuj se spolužáky a spolužačkami otázky k jednotlivým rodinám.

Pro vyučující:

➔ Očekávanými diskusními tématy jsou složité situace lidí (matky samoživitelky, nepřístupnost důstojného bydlení pro lidi s jinou etnicitou, ...).

Rodina A se skládá z matky samoživitelky a chlapce v pubertě.
Žijí v bytě 1+1.

1. Jaké mohou být vztahy v rodině?
2. Jakým překážkám může taková rodina při hledání bydlení čelit?
3. Kdo dělá jaké práce, jak si mezi sebou dělí péči o domov, nákupy a vaření?
4. Vyberte z nabízených možností, z jakého důvodu podle vás bydlí rodina v tomto bytě. Odpověď zdůvodněte. Pokud zvolíte něco jiného, napište vlastní důvod.
 - *Nedostatek financí;*
 - *rodina nenalezla byt;*
 - *rodina chce být pohromadě;*
 - *je to u nich v rodině tradiční;*
 - *něco jiného.*

Zdůvodnění:

Rodina B se skládá ze dvou rodičů a dvou dětí. Matka je těhotná. Rodina bydlí v panelovém bytě o dispozici 2+kk.

1. Jaké mohou být vztahy v rodině?
2. Jaké jsou výhody a nevýhody bydlení v panelovém bytě?
3. Kdo dělá jaké práce, jak si mezi sebou dělí péči o domov, o peníze, o děti, nákupy, vaření?
4. Vyberte z nabízených možností, z jakého důvodu podle vás bydlí rodina tímto způsobem. Odpověď zdůvodněte. Pokud zvolíte něco jiného, napište vlastní důvod.
 - *Nedostatek financí;*
 - *rodina nenalezla byt;*
 - *rodina chce být pohromadě;*
 - *je to u nich v rodině tradiční;*
 - *něco jiného.*

Zdůvodnění:

Úloha 5

Ubytovny

Zamýšlený průběh hodiny:

1. Se žactvem odehrajeme hru.
2. Na tabuli mezitím napíšeme pojmy ze cvičení a).
3. Žáci a žákyně vyhledávají, co znamenají jednotlivé pojmy a pro jaké skupiny lidí jsou určeny. Přistupujeme k metodám, které se nám v praxi osvědčují (skupinová práce, každý žák pracuje na jednom pojmu, ...). Následně proběhne společná kontrola výsledků.
4. Dle potřeby zavedeme práci s textem nebo videem. U práce s videem se budou lišit některé otázky. Pokud k nim přistoupíme, otázky promítneme/napíšeme na tabuli.
5. Na závěr probíhá sdílení závěrů žáků a žákyně a diskuse. Směřujeme žactvo k zaujímání vlastního stanoviska k obchodu s chudobou.

Pro vyučující:

➔ Úloha je koncipována na jednu a půl vyučovací hodiny. První hodinu proběhne odehrání hry a úkol a). Druhá vyučovací jednotka je věnována práci s textem/videem, ve kterém rozšiřujeme povědomí o obchodu s chudobou a problematice ubytoven.

Cíl úlohy:

- ➔ Žák vlastními slovy vysvětlí pojmy internát, koleje, ubytovna a dětský domov.
- ➔ Žák rozlišuje, pro které skupiny obyvatel jsou tato zařízení určena.
- ➔ Žák na základě práce s textem/videem hodnotí situaci v ubytovnách.

A) Vyhledej za pomoci internetu, k čemu primárně slouží níže uvedené ubytovací služby:

- internáty
- koleje
- youthostely
- ubytovny
- dětské domovy

Pro vyučující:

➔ Ubytovna

je typ soukromého bydlení, které představuje typický příklad tzv. obchodu s chudobou. Jde o pronájem předražených a nevyhovujících prostor, financovaný z velké části pomocí superdávky. Tento model tak zneužívá bytovou nouzi marginalizovaných sociálních skupin, zejména Romů a Romek, a umožňuje dosahovat zisku na jejich úkor.

Zdroj: Kupka, P., Walach, V., Brendzova, A. (2021). The poverty business: landlords, illicit practices and reproduction of disadvantaged neighbourhoods in Czechia. *Trends in Organized Crime*. 24. 1-19. 10.1007/s12117-020-09402-x.

B) Pro jakou skupinu lidí jsou určeny?

C) Přečti si následující text a odpověz na otázky.

„Omezují nám teplou vodu, taky čistotu a dobré jídlo, tady to nemůžete mít jako v normálním bytě, kde máte svůj prostor, je to čisté, uklizené... Takhle, ale co se týče čistoty, to tady nemáte, všichni tady žijete pohromadě a nemáte žádný soukromý prostor... Je tu hodně pokojů, nevím kolik, možná dvacet... Ale celý dům, všude je toho hodně. Může tu být tak čtyřicet, padesát bytů... na chodbě jich je tak osmnáct, dvacet. A všichni si musíme dělit kuchyň a koupelnu a je to opravdu těžké. A pak jsou tu děti, není tu žádné soukromí... Na každém patře je jen jedna toaleta... Je to hrozné. A děti ji musí používat taky, tak to je. To je ten problém s dětmi, když je chci vykoupat nebo tak, buď není čas, nebo prostor, nebo teplá voda... Často když se chci koupat, není voda, musím čekat... I v zimě... Majitel s tím nic nedělá. Tak to tu chodí... A vždycky musím ohřívat vodu pro děti a koupat je ve svém plastovém lavoru, tak to chodí... Takže když se hodně lidí sprchuje, voda prostě dojde... Nemůžete tu spát... Není tu žádné soukromí... Slyšíte prostě všechno, je tu ozvěna, všechno je slyšet. I když mám zavřené dveře, stejně slyším úplně všechno...“

1. Jaké jsou hygienické podmínky v ubytovně?
2. Kolik sociálních zařízení připadá na jednoho člověka?
3. Co se v takovém místě, kde žije hodně lidí v tísnivé situaci, může dít?
4. O co lidé v ubytovnách přichází?
5. Jak se mohou lidé na ubytovně ocitnout?

Pro vyučující:

➔ Místo práce s textem od respondentů sociologického výzkumu můžeme zařadit například i reportáž o ubytovnách: <https://ct24.ceska televize.cz/clanek/domaci/spina-a-premrstene-najmy-reporteri-ct-zmapovali-obchod-s-chudobou-368994>

➔ Otázky k práci s videem:

- 1) Jaké jsou hygienické podmínky v ubytovně? (Otřesné, špína, nevyvážený odpad, nemoci, ...)
- 2) Jak se k situaci staví nájemníci? (Někteří majitele chválí, že aspoň něco dělá, protože jsou romského etnika a nemohou najít bydlení, jiní poukazují na vykořisťování, pokuty a nemoci.)
- 3) Co se v takovém místě, kde žije hodně lidí v tísnivé situaci, může dít? (Šíří se nemoci, sociálně-patologické jevy, ...)
- 4) Jak se k situaci staví dotčené obce? (Neví si rady.)
- 5) Co je to obchod s chudobou? (Viz definici pojmu ubytovna.)

Využít též můžeme témata a články, na kterých mohou žáci předkládat možná řešení:
<https://ct24.ceskatelevize.cz/tema/obchod-s-chudobou-5835>

Úloha 6

Pocitová mapa

Zamýšlený průběh hodiny:

1. Se žactvem odehrajeme hru.
2. Následně žákům a žákyním zadáme projekt na více hodin.

Cíl úlohy:

- ➔ Žák hodnotí klady a zápory místa, kde žije.
- ➔ Žák aktivně přichází s nápady, jak zlepšovat místo, kde žije.

A) Pocitová mapa – práce mimo školu

1) Žáky a žákyně vezmeme na předem vytipovanou lokalitu v okolí. Doporučujeme vybírat takovou, kde se mísí prvky bytové zástavby, infrastruktury, veřejné zeleně, kulturních výjevů, občanské vybavenosti (mobiliáře, ...) apod. Na nás to klade nárok zmapovat předem danou lokalitu a její historický a urbánní vývoj. K čemu sloužila v proměnách času, jak se s ní nakládá nyní, jak by se s ní mohlo nakládat do budoucna apod.

2) Žáky a žákyně vyzveme, aby místo prozkoumali, nafotili/udělali skicy a místo také zdokumentovali popisným jazykem. Svůj výběr je nutné zdůvodnit. Vybírají krásná a škaredá místa, místa s nevyužitým potenciálem nebo místa, která je pouze zajímavou.

3) Ve škole dále žáci a žákyně buď formu tvorby posteru/koláže zanášejí své poznatky z místa, která jsme s nimi navštívili. Výstupem by však měl být návrh, co s místem dále udělat. Je možné využití generativní AI, doporučujeme však pracovat spíše s vlastní vizualizací žáků a žákyně.

4) Volitelné: Žáci a žákyně mohou své práce následně vystavit ve škole, případně napsat obci dopis. V něm rozvinou popis místa a co by podle nich bylo možné s místem udělat.